

לוי אשכול: טיוטה לדו"ח של הוועדה לביקור בחולה לשם קביעת תכנית העבודה לכיבוש

דצמבר 1934

המרכז החקלאי בישיבתו מיום... מינה ועדה שתבקר את החולה ותכין תכנית לעלות קבוצת חברים ראשונה מיד עם היווצר ההזדמנות הלגלית הראשונה.

חברי הוועדה הם: [יוסף] ברץ, בן ציון [ישראלי], בלוך ישראל, נחום הורביץ, חיים שטורמן, שאול מאירוב [אביגור] ושקולניק [לוי אשכול].

בימים 2.3.4 [2-4] לדצמבר התקיים הביקור. מסיבות שונות לא השתתפו בו החתומים

מטה ברץ ושאול.

במשך ימי הביקור עברנו בסירה את כל חופי ים חולה. נכנסנו לתוך ביצת החולה בסירה בתוך הירדן מהלך 2-3 קילומטר צפונה מים חולה. סיירנו ברגל בלוויית ד"ר [גדעון] מר המכיר את הדרכים והשבילים והתנאים של המקום. כמו כן עברנו באוטו לאורך הכיבוש ונכנסנו לתוך אדמת החולה מצד הכפר סלחיה בדרך המלך והגשר אשר על זרוע הירדן והגענו באופן כזה מהצד הצפוני לגבול אדמת הקונצסיה [הזיכיון] היבשה והמשכנו והלכנו ברגל עד ראשית הביצה מצד הצפון.

סיירנו בחלקו את צלע ההר אשר על הגבול הסורי. נכנסנו בשיחה עם ערבים שכני

המקום. תרנו אחר חלקות קרקע יבשות ומעובדות או הניתנות לעיבוד. וזה אשר מצאנו:

I. על חופי ים חולה אין כמעט כל שטח פנוי לעיבוד. רק מהצד המזרחי ומזרח-דרומי ליד הכפר חנזריה ישנת שטחים בני מאות דונמים אשר עם רדת המים נעבדו על ידי הערבים. נתקלנו בשיירי צמחים המראים על צמיחה חזקה מאוד ואשר מפזרים כל חשש לאדמה מתה וכיוצא בזה. אפשר לבוא למסקנה כי כל שטח אשר ייחשף מתחת למים יהיה ראוי לעיבוד.

מצאנו גבעולי במיה בגובה של 2-3 מטר [מטר] ובעובי יוצא מן הכלל.

II. בתוך שטח הביצה מקום גידול הקנים, הסוף והגומא ישנם שטחים אשר הערבים בסוף הקיץ ובשנים שחונות כנראה זורעים בתקיעת יד תירס. אומרים כי כל גבעול נושא 5-6 קלחים. האדמה דשנה באופן שאין כל השוואה לקרקעות היישובים. יכול להיות חשש [-] מרוב דשן. האדמה מהווה פורמציה של רקבובית גרידה של שורשי הצמחים מעשרות ומאות בשנים. שורשי הגומא והקנים הם שורשים עבותים כמעט כשורשי עצים. מדי שנה בשנה מבעירים הערבים חלקים גדולים ועל האפר הזה יחד עם רקב העלים והשורשים ויתר שלל הצמחים זורעים פה ושם. השטחים בכלל עושים רושם פרא במידת מה את הפּרָרְיוֹת. יערות הגומא והקנים משווים איזה הד בראשית וטעם של קרקע בתולה באמת.

הסביבה רוחשת גם עופות וחיות בר לרוב.

הירדן חוצה את השטח לשני חלקים וגם הירדן הודות להיותו מגודל פרא עושה רושם יפה ובפינות שונות מהווה פאיזאש [נוף] יפה.

צפונה מהביצה או יותר נכון הביצה עוברת לאט לאט לצד צפון לשטחים מיובשים ומעובדים על ידי ערבים תושבי הכפרים אשר בחולה. משערים כי הם מעבדים למעלה מ-20 אלף דונם. בתוך השטחים האלה ישנם גם שטחי אדמה קלה, ממש אדמת חול.

הממשלה עכשיו על ידי הֶסְטֶלְמֶנט [הסדר] תצטרך לקבוע את הגבולות המדויקים בין הקונצסיה ובין גבולות הערבים ואז ידעו בדיוק כמה מעבדים הערבים מאדמת הקונצסיה. ועל זה כמובן יהיה דין ודברים.

ממקורות נאמנים מסרו לנו שהממשלה הייתה מזהירה את הערבים מדי שנה לבל יעבדו וכי עיבודם באיסור.

כידוע קבעה הממשלה 15 אלף דונם בשביל הערבים וזה בוודאי יהיה בתוך השטח הזה.

הסטלמנט מתחיל בימים אלה את עבודתו שמה. לא נראית אפשרות להשיג מאדמות אלה בטרם יעבור הסטלמנט ובלי התערבות הממשלה. לעומת זאת צריך יהיה בסוף הקיץ הבא לדאוג לעיבוד השטחים בתוך הביצה.

iii. כריתת הגומא

ברור שכל המקצוע הזה הוא זמני עובר וחולף. עם ייבוש הביצה יחלוף הגומא. לא ראינו עניין רב בטיפול בו ובהעסקת אנשים. ברור שכל העניין מלווה בקדחת רבה ובהפסדים.

iv. הדיג

מתוך טעמים מקומיים פוליטיים ומתוך היחסים הקשים אשר שוררים עם משפחת החורים [החורנים] אשר לוטשים עין על הדיג בים חולה יש לאשר את הצעת נחום [הורביץ] כי לפי שעה יישארו הדייגים הקודמים כשכירי יום אצלנו בתנאים יותר טובים מאשר קודם. לאט לאט להכניס יהודים לעבודה וליצור קבוצת דייגים יהודית.

v. השמירה

נמצאת כבר על המקום קבוצה של 10 שומרים יהודים עם נחום הורביץ בראשם אשר ינהל גם את המו"מ ואת היחסים עם השכנים.

vi. סיכום

מתוך כל האמור לא נראית לפי שעה לצערנו כל אפשרות של ריכוז קבוצת אנשים לעבודת הכיבוש כל עוד שלא יתחילו בייבוש.

ייתכן אולי לרכז פועלים בבניין בית אשר [יהושע] חנקין מדבר עליו, סלילת חתיכת כיבוש וכיוצא בזה. את זה יש לברר עם הנהלת החברה.

רצוף בזה המסקנות שהוועדה סיכמה בישיבתה האחרונה אשר הייתה בישיבת
המפעל על שפת ים חולה. ראו גם הפרוטוקולים של ישיבות הוועדה.